

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В. М. КОРЕЦЬКОГО**

КОСТЕНКО Світлана Олексіївна

УДК 349.42

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ
ДЕРЖАВНИХ АГРАРНИХ ІНТЕРВЕНЦІЙ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.06 – земельне право; аграрне право;
екологічне право; природоресурсне право

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
член-кореспондент НАН України
СЕМЧИК Віталій Іванович,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН
України, завідувач відділу проблем аграрного, земельного
та екологічного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
НОСІК Володимир Васильович,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, професор кафедри земельного та аграрного
права;

кандидат юридичних наук
ГИРЕНКО Інна Володимирівна,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, старший викладач кафедри
конституційного права та правознавства.

Захист відбудеться «17» грудня 2012 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.236.02 в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Автореферат розісланий «16» листопада 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат юридичних наук

О. О. Кваша

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з найважливіших питань у вирішенні проблем розвитку аграрної галузі в Україні є забезпечення стабільності цін на внутрішньому аграрному ринку держави. Адже для сільськогосподарської продукції характерні різкі цінові коливання, що зумовлені динамічним характером ринкових правовідносин, а також специфікою аграрної сфери, яка полягає в сезонності виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов, довготривалості виробничих циклів та інше. Тому завжди існує потреба у дієвій підтримці державою аграрної галузі. Одним з важелів такої підтримки є створений державою економіко-правовий механізм здійснення аграрних інтервенцій, першочерговим завданням якого і є стабілізація цін на внутрішньому аграрному ринку держави, тому що ринок, як самоорганізована система, не здатен впоратись з притаманними йому проблемами. Будь-яке зволікання з боку держави чи невтручання може призвести до непередбачуваних соціально-небезпечних наслідків. Тому вкрай необхідним є ефективне застосування державою аграрних інтервенцій.

Проте, вказані вище заходи застосовуються державою не на достатньо високому рівні. Майже кожного року, внаслідок незабезпечення попиту пропозицією, спостерігається тенденція різкого здорожчання деяких продуктів сільськогосподарського виробництва (останніми це були цукор, гречка), що завжди супроводжується ажіотажем та панікою серед населення. Разом з тим сільськогосподарський товаровиробник вироблену в надто складних умовах продукцію не може, як правило, продати по вигідній для себе ціні і працює збитково, що в кінцевому результаті призводить до скорочення власного виробництва продуктів сільського господарства в країні та до банкрутства товаровиробників. Натомість, звичайний пересічний споживач часто не в змозі придбати по доступній для себе ціні продукти вітчизняного виробництва, тому купує аналогічні дешевші, проте неякісні імпортовані товари, тим самим ще більше усугубляючи становище вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника.

Зазначені проблеми могли б не набувати настільки гострого характеру за умов ефективного здійснення фінансових і товарних інтервенцій та правильного формування і раціонального розпорядження інтервенційним фондом. Наявність існуючих проблем зумовлюється абстрактним характером правового забезпечення аграрних інтервенційних правовідносин, що передбачає велику диспозитивність норм, яка часто переростає в прогалини правового регулювання даних правовідносин. В зв'язку з цим дослідження правової проблематики здійснення державних аграрних інтервенцій набуває особливої актуальності, яка посилюється недостатнім ступенем розробленості у правовій науці.

Науково-теоретичною базою дисертаційного дослідження послужили вітчизняні та зарубіжні наукові джерела з теорії права, аграрного, земельного, екологічного, господарського, цивільного, податкового права та інших галузей юридичної науки. Зокрема, йдеться про праці таких відомих вчених, як С. С. Алексєєв, А. І. Берлач, Г. Ю. Бистров, М. Я. Ващишин, І. В. Гиренко, В. М. Єрмоленко, В. П. Жушман, І. І. Каракаш, А. Й. Богдан, В. В. Костицький, Ю. І. Кудріна, П. Ф. Кулинич, В. І. Курило, Н. Р. Малишева, С. І. Марченко,

В. Л. Мунтян, В. В. Носік, Т. О. Осташко, Л. О. Панькова, О. О. Погрібний, О. А. Поліводський, П. Т. Саблук, В. І. Семчик, О. Ф. Скакун, А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич, Ю. С. Шемшученко, М. В. Шульга, В. В. Янчук та інші. Не зважаючи на інтерес науковців та розкриття ними окремих аспектів проблем аграрних інтервенційних правовідносин у вітчизняній юридичній науці відсутні спеціальні комплексні дослідження з вказаного питання, що ще більше актуалізує дослідження з теоретичної точки зору.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу проблем аграрного, земельного та екологічного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України за темою «Проблеми розвитку аграрного і земельного права України» (номер державної реєстрації РК 0108U009967).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка науково-обґрунтованих пропозицій та практичних рекомендацій щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення здійснення державних аграрних інтервенцій.

Для досягнення цієї мети автором були поставлені наступні задачі:

- дослідити генезис трансформації аграрних інтервенцій та з'ясувати причини застосування і їх завдання;
- провести аналіз дефініції аграрних інтервенцій даної в нормативно-правовому акті та дослідити її на предмет відповідності суті та змісту поняття;
- з'ясувати особливості договірних правовідносин при здійсненні державних аграрних інтервенцій;
- дослідити проблеми правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій, запропонувавши шляхи його вдосконалення;
- провести чітке розмежування понять «здійснення фінансових інтервенцій» та «формування інтервенційного фонду», а також співвідношення понять «інтервенційний фонд» та «державний матеріальний резерв»;
- провести порівняльно-правове дослідження практики здійснення аграрних інтервенцій в країнах ЄС, Російській Федерації з метою подальшого удосконалення українського законодавства в зазначеній сфері.

Об'єктом дослідження є врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають в процесі здійснення державою аграрних інтервенцій.

Предметом дослідження є приписи нормативно-правових актів, наукова джерельна база, практика нормотворення і правозастосування з питань правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій в Україні.

Методи дослідження. Емпіричну основу дослідження склали законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти з аграрного, земельного, екологічного, цивільного, господарського, податкового та інших галузей права, а також законодавства інших країн, що визначають правове регулювання здійснення державою аграрних інтервенцій.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження були застосовані філософський (діалектичний метод), загальнонаукові (історичний, формально-логічний, метод комплексного аналізу) та спеціально-юридичні методи наукового

пізнання (формально-юридичний, порівняльно-правовий, метод тлумачення правових норм). В основу методології дослідження було покладено діалектичний метод наукового пізнання, що дало змогу розглянути особливості правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій у взаємозв'язку з об'єктивними передумовами необхідності застосування такого державного інструменту як цілісного процесу в системі кількісно-якісних змін у сфері підтримки державою аграрного сектору. Історичний метод застосовувався при дослідженні генезису трансформаційних видозмін засобів підтримки державою сільського господарства, одним з яких є аграрні інтервенції. За допомогою формально-логічного методу було проаналізовано дефініцію державних аграрних інтервенцій та встановлено, що обсяг дефініції не відповідає обсягу змісту поняття. Метод комплексного аналізу дозволив дослідити діяльність Аграрного фонду з приводу здійснення аграрних інтервенцій та виявити прогалини правового регулювання зазначеної діяльності. За допомогою формально-юридичного методу сформульоване поняття «державні аграрні інтервенції». Порівняльно-правовий метод застосовувався при проведенні порівняльного аналізу положень нормативно-правових актів України та Російської Федерації, а також країни-учасниці ЄС – Польщі, що визначають правове регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій. Метод тлумачення правових норм використано для встановлення змісту окремих положень аграрного законодавства, зокрема, що стосуються процесуального здійснення державою аграрних інтервенцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним з перших в українській юридичній науці комплексним дослідженням правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій та сукупності правових проблем, пов'язаних з удосконаленням законодавства в цій сфері.

Основними результатами, які мають наукову новизну, є:

вперше:

- науково обґрунтована невідповідність законодавчого визначення поняття «державних аграрних інтервенцій» змісту відповідних правовідносин та сформульовано авторське визначення даного поняття, під яким пропонується розуміти виключний економіко-правовий вплив держави в умовах перевищення допустимого коливання цін об'єктів державного цінового регулювання, метою якого є стабілізація цих цін та підтримка вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника і споживача шляхом застосування фінансових або товарних інтервенцій;

- встановлено, що використання форвардних угод при здійсненні аграрних інтервенцій є недоцільним в силу довготривалого строку їх виконання, оскільки ефективність аграрних інтервенційних заходів залежить від їх оперативного здійснення, а форвардні договори за своєю природою не можуть забезпечити таку оперативність, тому пропонується здійснювати аграрні інтервенції лише на умовах споту;

- аргументовано необхідність чіткого законодавчого розмежування понять «здійснення фінансових інтервенцій» та «формування інтервенційного фонду», що обумовлюється підміною даних понять на практиці та перешкоджає правильному розумінню та ефективному функціонуванню даних правовідносин. Розмежовуючим критерієм даних понять є мета відповідних заходів, так, метою здійснення фінансових інтервенцій – є цінова стабілізація аграрного ринку, а

формування інтервенційного фонду – наповнення інтервенційного резерву, для забезпечення можливості, при необхідності, здійснити товарні інтервенції;

- обґрунтовується потреба встановлення на законодавчому рівні строків, протягом яких Аграрний фонд буде зобов'язаний здійснити фінансові чи товарні інтервенції, у передбачених законом випадках, для забезпечення надійності та своєчасності проведення відповідних заходів, оскільки наразі у законодавстві відсутні будь-які часові рамки здійснення інтервенцій;

удосконалено:

- теоретичний висновок про співвідношення понять «інтервенційний фонд» та «державний матеріальний резерв», визначення та розмежування їх функцій та завдань, а також способу взаємодії один з одним. Так, державний матеріальний резерв несе в собі глобальне, загальне завдання – забезпечення стратегічних потреб держави, зміст яких полягає у забезпеченні національної безпеки країни, в тому числі і економічної, а інтервенційний фонд має чітко визначене вузьке, спеціальне завдання – підтримувати стабільність ціни на об'єкти державного цінового регулювання. Тому запаси інтервенційного фонду є оперативними і використовуються кожного разу, як наслідок реагування на ринкову ситуацію, а державного матеріального резерву – сталими і використовуються в тому разі, якщо обсяги інтервенційного фонду не змогли забезпечити цінової стабільності на внутрішньому аграрному ринку держави;

- у зв'язку з наявністю правових колізій щодо форвардних договорів, запропоновано гармонізацію законодавчих характеристик «форварду» відповідно до Податкового кодексу України та Закону України «Про підтримку сільського господарства України»;

- положення про підвищення ефективності аграрних інтервенційних правовідносин шляхом закріплення на законодавчому рівні відповідальності Аграрного фонду за здійснення державних аграрних інтервенцій, як гарантії належного виконання покладених на нього обов'язків;

дістало подальшого розвитку:

- положення про використання коштів, виділених на здійснення фінансових інтервенцій, а саме в частині співвідношення використання даних коштів для здійснення фінансових інтервенцій та формування інтервенційного фонду. Запропоновано формувати інтервенційний фонд на 50 % від передбаченого обсягу та коштів, а інші 50 % зберегти для можливості здійснення фінансових інтервенцій;

- положення щодо необхідності співпраці та взаємодії органів державної митної політики та Аграрного фонду для ефективного здійснення державою аграрних інтервенцій, оскільки зовнішньоекономічна діяльність держави є важливою складовою у забезпеченні цінової стабільності на аграрному ринку;

- положення щодо звуження компетенції Аграрного фонду в частині здійснення аграрних інтервенцій, оскільки чинним законодавством надано занадто широкі можливості застосовувати дані заходи, вказуючи на можливість здійснення інтервенцій при загрозливій ситуації, що створює сприятливі умови для зловживання вказаним правом. Тому, для зменшення корупційних ризиків, запропоновано звузити повноваження Аграрного фонду, обмежившись лише одним

обов'язковим випадком здійснення інтервенцій – коли ціна на об'єкт державного цінового регулювання виходить за межі 5–20 % від встановленої.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації висновки, положення, пропозиції й рекомендації є певним внеском у теорію аграрного права і можуть бути використані при вдосконаленні аграрного законодавства України, зокрема, Закону України «Про підтримку сільського господарства України». Деякі положення, викладені в роботі, мають дискусійний характер і можуть послужити підґрунтям для подальших наукових розробок.

Положення й висновки дисертації можуть бути використані: у науково-дослідницькій сфері – для подальшого виявлення та вирішення проблем правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій; у правотворчій сфері – при опрацюванні проектів нормативно-правового забезпечення відповідних правовідносин; у навчальному процесі вищих юридичних закладів освіти – при підготовці навчальних програм, відповідних спецкурсів, написанні підручників і навчальних посібників з курсу «Аграрне право», у викладанні навчальної дисципліни, у науково-дослідній роботі студентів.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, теоретичні висновки і практичні рекомендації доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми юридичної науки 2010» (м. Київ, 26 листопада 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Дев'ять осінніх юридичних читань» (м. Хмельницький, 12 листопада 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Конституційні засади державного управління та місцевого самоврядування в Україні» (м. Хмельницький, 17 червня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми розвитку аграрного та земельного права України» (м. Київ, 25 травня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети інноваційного розвитку агропромислового виробництва України: досвід, можливості, технології» (м. Ніжин, 29–30 березня 2012 р.).

Публікації. Основні результати досліджень, викладені у дисертації, опубліковано в трьох статтях фахових видань та у тезах п'яти доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлюється метою та задачами дослідження. Дисертаційне дослідження складається з переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, які містять шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 187 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 24 сторінок (201 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дисертації, розкрито стан її наукової розробки та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначена мета та завдання дослідження, його предмет та об'єкт, характеристика методологічної бази дослідження, сформульована наукова новизна одержаних

результатів, практичне значення, викладені дані про апробацію одержаних результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-правова природа державних аграрних інтервенцій» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Історичне становлення аграрних інтервенційних правовідносин» дисертант дослідив генезис історичних засобів підтримки державою сільського господарства часів царської Росії, Радянського Союзу, навівши при цьому основні їх приклади та довів, що державні аграрні інтервенції є трансформаційною видозміною застосовуваних раніше засобів, які відповідають сучасним умовам розвитку суспільства та ринкових відносин. Тому, враховуючи історичний аспект та аналізуючи Закон України «Про підтримку сільського господарства України», державні аграрні інтервенції слід розглядати як один із методів підтримки держави вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та як засіб стабілізації аграрного ринку.

Автором обґрунтовано, що аграрні інтервенційні правовідносини не суперечать принципам та законам ринкової економіки, оскільки аграрні інтервенції направлені на регулювання тих проблем, які виникають в процесі функціонування ринкової економіки і які вона самостійно вирішити не здатна. Також зазначено, що оскільки аграрні інтервенції є економічним механізмом – державним важелем стабілізації аграрного ринку, то правове забезпечення відповідних правовідносин повинне відповідати правилам економічного права, що дозволить запобігти прогалинам відповідного нормативно-правового акту. А також в даному підрозділі доведено вплив аграрної політики на аграрні інтервенційні правовідносини, що обумовлює обов'язковість взаємоузгодження відповідних дій задля ефективного функціонування останніх.

Підрозділ 1.2 «Поняття, завдання та види державних аграрних інтервенцій» присвячений дослідженню понятійно-категорійного апарату даних правовідносин, який розкриває сутність та призначення аграрних інтервенцій.

Автором за допомогою формально-логічного методу зроблено аналіз дефініції державних аграрних інтервенцій зазначеної в законі, відповідно до якого – це продаж або придбання сільськогосподарської продукції на організованому аграрному ринку з метою забезпечення цінової стабільності. Так, відповідно до законів логіки поняття спочатку відноситься до найближчого роду, а потім наводяться його специфічні особливості, завдяки яким визначуваний предмет відрізняється від усіх інших предметів, що відносяться до даного роду. Згідно з визначенням державних аграрних інтервенцій законодавець дане поняття відносить до роду відносин купівлі-продажу, тобто акцент ставить на тому, що інтервенції це відносини купівлі-продажу. Проте, така позиція законодавця є неправильною, бо відносини купівлі-продажу це радше особливість інтервенцій, а не їхня суть. Доречніше вести мову про стабілізацію цін на аграрному ринку. Навіть етимологічне значення інтервенцій вказує на те, що це – «втручання», в даній ситуації це втручання держави в економіку або, краще сказати, державний важіль регулювання економіки у відповідних ситуаціях.

Визначається, що види аграрних інтервенцій – фінансові та товарні, виконують різні тактичні завдання, які призводять до виконання єдиної стратегічної мети. Так,

фінансові інтервенції спрямовані на захист інтересів вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, оскільки забезпечують їхню дохідність та можливість збуту надлишкової продукції, а товарні інтервенції – для інтересів споживачів, оскільки зумовлюють доступність цін для пересічних споживачів. Проте і фінансові інтервенції (застосовуються при надлишку продукції і, відповідно, падінні ціни), і товарні інтервенції (застосовуються при незабезпеченні попиту пропозицією і, відповідно, зростанні ціни) призначені для цінової стабілізації внутрішнього аграрного ринку.

Призначення аграрних інтервенцій яскраво розкривається через визначення основних їх функцій. Так, автор виділяє наступні функції аграрних інтервенцій:

- стабілізаційна функція проявляється в причинно-наслідковій дії фінансових та товарних інтервенцій, що полягає в стабілізації цін на об'єкти державного цінового регулювання на внутрішньому аграрному ринку держави;

- сприяння державою сільськогосподарського товаровиробництва. Сама назва закону говорить про дану функцію – підтримка сільського господарства України. Здійснюється вона державою шляхом встановлення мінімальної інтервенційної ціни, яка має забезпечувати рентабельність сільськогосподарського виробництва, а також шляхом зняття надлишку товарів з внутрішнього ринку, що частково вирішує проблему збуту для товаровиробників;

- ціноутворююча. На об'єкти державного цінового регулювання, перелік яких чітко передбачений Законом України «Про підтримку сільського господарства України», встановлюються мінімальні та максимальні інтервенційні ціни, які є ціновими індикаторами при формуванні цін на ринку;

- інформаційна функція впливає на поліпшення фінансово-економічного стану таким чином, що дані котирування на біржах (ціна на біржах формується в межах мінімальної та максимальної інтервенційної ціни) впливають на поведінку продавців та покупців сільськогосподарських товарів у такий спосіб, що якщо ці дані їх не задовольняють, то вони чекають сприятливіших умов для продажу чи покупки, а також продавець/споживач інформацію про розмір мінімальної/максимальної інтервенційної ціни використовує для планування своїх доходів/витрат;

- гарантування продовольчої безпеки. Адже «продовольча безпека» передбачає фізичну наявність сільськогосподарського продукту на ринку та його цінову доступність для пересічних споживачів.

У підрозділі 1.3 «Учасники та об'єкти державних аграрних інтервенцій» автором запропонована власна класифікація суб'єктів аграрних інтервенцій, за якою він виокремлює суб'єктів у сфері управління (Кабінет Міністрів України, Міністерство аграрної політики та продовольства України), суб'єктів, які безпосередньо задіяні у здійсненні державних аграрних інтервенцій (Аграрний фонд, вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники) та суб'єкти, які виконують обслуговуючу або допоміжну роль у здійсненні державних аграрних інтервенцій (Аграрна біржа, склади).

Перелік об'єктів державного цінового регулювання щодо яких можуть застосовуватися фінансові інтервенції є чітко передбачений в законі, відповідно до якого ними є: пшениця тверда, пшениця м'яка, зерно суміші пшениці та жита

(меслин), кукурудза, ячмінь, жито озиме, жито ярове, горох, гречка, просо, овес, соя, насіння соняшнику, насіння ріпаку, насіння льону, шишки хмелю, цукор-пісок (буряковий), борошно пшеничне, борошно житнє, м'ясо та субпродукти забійних тварин та птиці, молоко сухе, масло вершкове, олія соняшникова. Проте, кожного року за результатами моніторингу аграрного ринку встановлюється окремий список продуктів із вказаного переліку, щодо яких мають здійснюватись інтервенції.

Розділ 2 «Правові особливості застосування державою інтервенцій на аграрному ринку» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 **«Порядок та умови відтворення державних аграрних інтервенцій в сільськогосподарських договорах»** розкрито особливості договорів, за допомогою яких здійснюються аграрні інтервенції, це – спот та форвард, а також доведено недоцільність використання останніх. Так, виконання договорів на умовах споту відбувається протягом п'яти робочих днів, а на умовах форварду – від 60 до 360 днів. Проте, у випадку коли внутрішні ціни на сільськогосподарську продукцію різко зростають або падають аграрний ринок потребує оперативного (негайного) вирішення даної проблеми. Використання спотових умов при здійсненні інтервенцій забезпечує таку оперативність, а форвард, у зв'язку з його виконанням через тривалий час, не здатний забезпечити таку оперативність. Саме тому застосування форвардних договорів при здійсненні державних аграрних інтервенцій не здатне забезпечити виконання найголовнішого завдання останніх – оперативний вплив держави на різкі цінові коливання об'єктів державного цінового регулювання з метою стабілізації цін. Тому дисертантом запропоновано виключити з норми закону посилення на те, що фінансові та товарні інтервенції можуть здійснюватися на умовах форварду, оскільки природа форварду суперечить логіці закону.

У підрозділі 2.2 **«Правова характеристика процесуального порядку здійснення державних аграрних інтервенцій»** дисертант виокремив такі головні елементи здійснення аграрних інтервенцій:

- здійснюються на організованому аграрному ринку, під яким розуміється сукупність правовідносин, пов'язаних з укладенням та виконанням договорів, предметом яких є сільськогосподарська продукція, за стандартизованими умовами та реквізитами біржових договорів (контрактів) і правилами Аграрної біржі, тобто прив'язка норми до реквізитів біржових договорів та до правил Аграрної біржі передбачає зобов'язання укладення договорів лише через посередництво Аграрної біржі або акредитованих товарних бірж;

- закон містить вичерпний перелік випадків, в яких здійснюються фінансові/товарні аграрні інтервенції, власне, їх всього три: коли ціна є меншою/більшою від мінімальної/максимальної інтервенційної у межах від 5 до 20 %, коли є загроза такої ситуації та коли здійснюється закупівля/продаж не пов'язана з державним ціновим регулюванням. Автором доведена необхідність виключення останніх два випадки з норми закону, оскільки дані приписи надають надто широкі повноваження Аграрному фонду і створюють сприятливі умови для зловживання. Так, «загрозу» відповідної ситуації можна розтлумачити як завгодно, тому фактично в цьому випадку Аграрному фонду дано необмежене право здійснювати такі закупівлі/продаж. Також, цінова політика провадиться шляхом фінансових та товарних інтервенцій, тому априорі не можна говорити про здійснення

фінансових інтервенцій, що не пов'язані з державним ціновим регулюванням, адже це суперечить суті закону;

- мінімальна/максимальна інтервенційна ціна окремого об'єкта державного цінового регулювання є єдиною на всій території України та не може змінюватись протягом встановленого періоду;

- фінансові та товарні інтервенції здійснюються виключно Аграрним фондом та виключно ним, самостійно, приймається рішення про їх здійснення. Дисертант вказує на необхідності встановлення певних часових рамок протягом яким Аграрний фонд повинен здійснювати інтервенцію. Адже в законі звучить так: «Якщо рівень ціни ... протягом однієї торгової сесії є меншим ... 5 % ... то Аграрний фонд здійснює фінансову інтервенцію.» Тлумачачи закон буквально, Аграрний фонд після фіксації ціни нижче 5 % повинен на наступній торговій сесії здійснити інтервенцію. Проте цього часу явно недостатньо. Але і зволікання (що реально відбувалось на практиці) не призведе до бажаного результату, тому доцільно встановити строк, протягом якого фонд буде зобов'язаний здійснити інтервенції, на думку автора, оптимальним строком є три доби;

- розмір інтервенцій обумовлюється встановленням ціни рівноваги;

- на основі аналізу Закону «Про підтримку сільського господарства України» автором робиться висновок, що інтервенційний фонд виконує дві функції: головна – здійснення товарних інтервенцій, похідна – забезпечення продовольчої безпеки країни.

Обґрунтована позиція автора щодо взаємодії органів митної політики та Аграрного фонду при здійсненні інтервенцій. Адже, державна митна політика має в достатній мірі необхідних інструментів для сприяння здійсненню завдань державними аграрними інтервенціями, при цьому тарифне регулювання є більш сталим і не здатним відреагувати на зміни ринкової ситуації, а нетарифне регулювання якраз і контролює рівновагу попиту та пропозиції на внутрішньому ринку держави і здатне оперативніше діяти в потрібній ситуації, що конче необхідно при здійсненні державних аграрних інтервенцій. Адже, в ситуації коли потрібно здійснювати фінансові інтервенції, для того щоб зупинити обвальне падіння ціни та зняти певне навантаження з Аграрного фонду, необхідно всіляко стимулювати експорт сільськогосподарських товарів та обмежити імпорт аналогічних товарів за допомогою нетарифного митного регулювання. Не здійснення даних дій нівелює значення фінансових інтервенцій і створює тільки зайве фінансове та трудове навантаження для Аграрного фонду, адже немає сенсу знімати надлишок сільськогосподарських товарів з внутрішнього ринку, якщо через кордон прибуває аналогічна іноземна продукція – ціну, таким чином, ніяк підняти не можна буде. Тому, взаємоузгодженість дій державних органів управління, що провадять митну політику та Аграрного фонду у комплексі здатні пришвидшити необхідний результат та зменшити обсяги збитків, понесених як товаровиробниками, так і споживачами внаслідок цінової нестабільності.

Після розкриття особливостей здійснення та структурних елементів державних аграрних інтервенцій дисертантом запропоновано авторське визначення даного поняття: державні аграрні інтервенції – це виключний економіко-правовий вплив держави в умовах перевищення допустимого коливання цін об'єктів

державного цінового регулювання, метою якого є стабілізація цих цін та підтримка вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника і споживача шляхом застосування фінансових або товарних інтервенцій.

У підрозділі 2.3 «Здійснення державних аграрних інтервенцій: порівняльно-правовий аналіз» автором розкрито особливості здійснення аграрних інтервенцій в ЄС, зокрема в країні – учасниці ЄС – Польщі та Російській Федерації для запозичення корисного досвіду іноземних держав, порівнюючи при цьому з українськими правовим регулюванням відповідного питання.

Так, цікавою відмінністю є те, що в нашій державі участь у фінансових інтервенціях можуть брати лише безпосередні товаровиробники сільськогосподарської продукції, а в ЄС – також і посередники. Головним органом здійснення аграрних інтервенцій у Польщі є Агентство аграрного ринку, на кшталт нашого Аграрного фонду. До складу Агентства входять інтервенційні центри, що займаються зберіганням відповідної продукції. Один інтервенційний центр може мати в своєму розпорядженні один або декілька складських приміщень. Інтервенційна закупівля в державах ЄС здійснюється двома способами. Перший – безпосереднє прийняття складськими приміщеннями інтервенційних центрів сільськогосподарської продукції за заздальгідь встановленою Комісією ЄС єдиною для усіх держав-учасниць ціною в межах кількісного ліміту. Комісія ЄС може прийняти рішення про продовження даного механізму інтервенційних закупівель понад встановлений ліміт, якщо того вимагає ситуація на ринку. Проте, якщо після вичерпання підвищеного ліміту на аграрному ринку продовжує існувати ситуація, що потребує стабілізації, то Комісія ЄС може підняти питання про застосування другого способу інтервенційних закупівель, що полягає в закупівлі у рамках торгової процедури, яка оголошується в урядовій газеті ЄС. В розпорядженні, що відкриває торгіву інтервенційну процедуру вказується предмет закупівлі та термін проведення торгів. Ціна та обсяг закупівлі в даному випадку встановлюється кожен раз окремо на підставі інформації про торгіві пропозиції та кількості запропонованої до продажу сільськогосподарської продукції. Проте така ціна не може бути вищою за встановлену інтервенційну.

Доставка товару до місць зберігання в межах 100 км здійснюється за рахунок продавця, а якщо відстань до найближчого інтервенційного складу перевищує вказану довжину, то Агентство відшкодовує затрати на транспорт, але лише в межах того, що переважає 100 км.

Інтервенційні запаси можуть бути продані на внутрішньому ринку союзу, з визначеним призначенням, а також поза межами ЄС. Продаж інтервенційної продукції здійснюється лише шляхом торгової процедури, що забезпечує рівний доступ усіх зацікавлених покупців. Рішення про відкриття торгової процедури продажу інтервенційних запасів приймається Комісією ЄС та публікується в урядовій газеті не пізніше ніж за 6 днів до її початку. В даному рішенні мають бути вказані вид об'єкту та його кількість, держава чи регіон, де буде здійснюватись відповідний продаж, терміни його проведення, а також необхідні додаткові умови. Якщо покупець зацікавлений в закупівлі відповідної продукції на відповідних умовах, то йому потрібно лише заповнити заявку, що міститься на офіційному сайті Агентства. Після цього, Єврокомісія на підставі інформації про складені пропозиції

покупців встановлює мінімальну ціну продажу або ж приймає рішення про відхилення всіх складених пропозицій. У випадку встановлення мінімальної ціни продукції всі заявки покупців, що пропонували нижчу ціну, відхиляються. Агентство інформує кожного покупця про результат їх участі в торговій процедурі.

В Росії організацію закупівельних та товарних інтервенцій здійснює Міністерство сільського господарства, натомість як в Україні створено спеціально уповноважений суб'єкт здійснення аграрних інтервенцій – Аграрний фонд. Проте, саме проведення закупівель та продажу продукції, розміщення запасів інтервенційного фонду та забезпечення їх збереження здійснюється державним агентом, відібраним на конкурсній основі. Окремого наголосу потребує те, що агенту компенсуються витрати пов'язані не тільки зі зберіганням та страхуванням інтервенційного фонду, а й за обслуговування кредитів, що надаються товаровиробникам в рамках інтервенційної діяльності. Натомість, «Хліб Інвестбуд» при формуванні інтервенційного фонду України шляхом укладення форвардних договорів з товаровиробниками фактично взяв на себе безкорисливі додаткові зобов'язання з організації такої діяльності. Стороною ж інтервенційних правовідносин при укладенні контракту зі сторони постачальника сільськогосподарської продукції виступає лише сільськогосподарський товаровиробник. Власне, як і в Україні.

Наступною відмінністю є те, що в російському законодавстві не визначено відсоткове перевищення ціни від максимальної та мінімальної інтервенційної ціни, як це зроблено в українському законодавстві, а зазначено що інтервенції застосовуються при простому перевищенні встановлених інтервенційних цін. Здійснюються інтервенції, так само як і в Україні, шляхом біржової торгівлі. Проте, за рішенням Уряду РФ запаси інтервенційного фонду можуть бути використані без проведення біржових торгів.

Позитивним є те, що у федеральному законі Росії закріплена правова норма щодо митних заходів регулювання ввозу та вивозу відповідної сільськогосподарської продукції при здійсненні аграрних інтервенцій. Цим підкреслюється співпраця з митними органами, що є невід'ємним елементом для ефективного здійснення аграрних інтервенцій.

Також, безсумнівно позитивною нормою, якої дуже не вистачає в українському законодавстві, є передбачення покладення відповідальності на Міністерство сільського господарства РФ за своєчасне проведення закупівельних та товарних інтервенцій.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, яке полягає у розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій. Отримані в процесі дослідження результати дають змогу сформулювати такі основні висновки.

1. Аналіз історичного огляду державної підтримки аграрної сфери дає підстави стверджувати, що аграрні інтервенції є одним із видів вказаної державної

підтримки, яка обумовлена вимогами сучасного розвитку суспільства та пристосована до ринкових правовідносин. Адже з кожним етапом розвитку суспільства аграрна сфера потребує все більш нових механізмів регулювання аграрних правовідносин і саме від сукупності кількісно-якісних правових механізмів залежить розвиток даної галузі, оскільки на кожен механізм покладається вирішення вузьких окремих проблем, притаманні нинішнім складним ринковим суспільно-правовим відносинам.

2. Доведено, що відповідно до законів логіки дефініція державних аграрних інтервенцій зазначена в Законі України «Про підтримку сільського господарства України» не відповідає суті та змісту вказаного поняття. Так, віднесення аграрних інтервенцій до простих відносин купівлі-продажу, є не вірним, адже купівля-продаж – це спосіб здійснення вказаного явища, а не його суть. Етимологія слова «інтервенції» також вказує на хибність законодавчої регламентації і означає «втручання», «вплив держави», а не просту купівлю-продаж. Тому запропоновано авторське визначення даного поняття, згідно з яким державні аграрні інтервенції – це виключний економіко-правовий вплив держави в умовах перевищення допустимого коливання цін об'єктів державного цінового регулювання, метою якого є стабілізація цих цін та підтримка вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника і споживача шляхом застосування фінансових або товарних інтервенцій.

3. Запропоновано виключити норму закону, яка передбачає здійснення фінансових та товарних інтервенцій на умовах форварду, оскільки даний договір в силу своєї особливості – тривалості виконання (протягом 60–360 днів), не здатен забезпечити негайність та оперативність державних дій щодо стабілізації цін на аграрному ринку і тому нівелює значення аграрних інтервенцій.

4. Обґрунтована пропозиція чіткого розмежування на законодавчому рівні понять «формування державного інтервенційного фонду» та «здійснення фінансових інтервенцій», що відрізняються між собою метою вказаних дій для усунення зловживань, коли під одними діями вчиняються зовсім інші. Так, для першого – це наповнення фонду запасами сільськогосподарської продукції, що дозволяє в подальшому здійснювати товарні інтервенції або використовувати ці запаси для потреб державного резерву, а для другого – стабілізація цінової ситуації на аграрному ринку.

5. Автором запропоновано законодавчо уточнити вирішення проблеми здійснення фінансових інтервенцій при заповненні всього передбаченого Кабінетом Міністрів України обсягу формування інтервенційного фонду та використанні усіх передбачених для цього коштів наступним чином. Обсяг формування інтервенційного фонду, встановлений Кабінетом Міністрів України, поділити навпіл і 50 % від вказаного обсягу заповнити передбаченими способами формування інтервенційного фонду (оскільки інтервенційний фонд формувати в будь-якому разі необхідно для забезпечення можливості при потребі здійснити товарні інтервенції; нині активно використовуються форвардні закупівлі, хоча дозволені ще й також заставні та ф'ючерсні закупівлі), а інших 50 % залишити, якщо буде потрібно, для ймовірного здійснення фінансових інтервенцій. Якщо такої необхідності не буде, то продовжити формувати фонд на передбачених законом умовах. Такий поділ та чітке

законодавче розмежування понять «формування державного інтервенційного фонду» та «здійснення фінансових інтервенцій» забезпечить при необхідності неухильне здійснення фінансових інтервенцій, а також усуне наявні прогалини права, які обумовлені підміною вказаних понять на практиці.

6. Автором встановлено співвідношення «державного матеріального резерву» та «інтервенційного фонду» для уникнення непорозумінь щодо дублювання їх функцій. Так, державний матеріальний резерв несе в собі глобальне, загальне завдання – забезпечення стратегічних потреб держави, зміст яких полягає у забезпеченні національної безпеки країни, у тому числі і економічної, а інтервенційний фонд має чітко визначене вузьке, спеціальне завдання – підтримувати стабільність ціни на об'єкти державного цінового регулювання. Тобто, призначення матеріального резерву та інтервенційного фонду співвідносяться між собою як загальне та спеціальне. Також, державний резерв матеріальних цінностей є недоторканим і може використовуватися лише за рішенням Кабінету Міністрів України, а отже, запаси резерву є сталими і їх використання відбувається лише у виключних випадках. Натомість запаси інтервенційного фонду є оперативними, тобто використовуються кожного разу, як наслідок реагування на ринкову ситуацію. Тому, державний матеріальний резерв продовольства є своєрідною страховою гарантією забезпечення економічної стабільності країни при тій умові, якщо обсяги інтервенційного фонду не змогли забезпечити такої стабільності. З огляду на це автором запропоновано на законодавчому рівні чіткіше зазначити розмежування і співвідношення державного резерву та інтервенційного фонду для уникнення існуючих непорозумінь, шляхом внесення відповідних змін у норми законів, а саме, зазначити, що матеріальний резерв продовольства може бути використаний в цілях забезпечення пропорції між попитом і пропонуванням на внутрішньому ринку лише в тому випадку, якщо здійснення державних аграрних інтервенцій не вирішило вказаної проблеми.

7. Обґрунтована необхідність закріплення правових гарантій забезпечення своєчасності інтервенційних правовідносин. Такою правовою гарантією є закріплення на законодавчому рівні відповідальності Аграрного фонду, а саме його уповноважених осіб у формі дисциплінарної та кримінальної відповідальності за здійснення державних аграрних інтервенцій. Для протидії корупції доцільно покласти таку ж відповідальність на Міністерство аграрної політики та продовольства України, що унеможливило б для Аграрного фонду одноособове зловживання.

8. Встановлено, що відсутність законодавчого закріплення строків, протягом яких Аграрний фонд в умовах законодавчо передбаченої ситуації повинен прийняти рішення та розпочати здійснення товарних чи фінансових інтервенцій не сприяє реалізації такої важливої ознаки інтервенцій як оперативність. Тому для ефективної реалізації аграрних інтервенцій необхідно обов'язково такі строки зазначити, автор вважає найбільш оптимальним строком – три доби.

9. Обґрунтовано необхідність звуження повноважень Аграрного фонду задля запобігання нераціонального використання та формування інтервенційного фонду, адже більшість зловживань припадає саме на цю сферу, а не на безпосереднє здійснення аграрних інтервенцій. Тому автором доведено, що потрібно залишити

лише один обов'язковий випадок здійснення аграрних інтервенцій: коли ціни на відповідну сільськогосподарську продукцію коливаються у межах понад 5–20 %. Всі інші випадки запропоновано виключити.

10. Автором доведено, що ефективність аграрних інтервенцій напряду залежить від співпраці та здійснення державної митної політики. Адже, в ситуації переважання пропозиції над попитом доцільно всіляко стимулювати експорт сільськогосподарських товарів та обмежувати імпорт аналогічних товарів за допомогою нетарифного митного регулювання, оскільки не здійснення даних дій нівелює значення фінансових інтервенцій і створює лише зайве фінансове та трудове навантаження для Аграрного фонду. Тому, взаємоузгодженість дій державних органів управління, що здійснюють митну політику та Аграрного фонду у комплексі здатні пришвидшити необхідний результат та зменшити обсяги збитків, понесених як товаровиробниками, так і споживачами внаслідок цінової нестабільності.

11. Встановлено колізію правового регулювання форвардних відносин. Так, Закон України «Про підтримку сільського господарства України» не дає визначення форварду, лише у п. 16 ст. 2 у визначенні поняття «дериватив» відсилає до Податкового кодексу України, де надається ширше визначення деривативу, а також форварду. Колізією нового податкового законодавства у сфері регулювання форвардних правовідносин є те, що ним передбачено укладення форвардів та їх обіг поза організатором торгівлі стандартизованими контрактами, тобто поза біржовим ринком, натомість як Закон «Про підтримку сільського господарства України» та Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження державних форвардних закупівель зерна» передбачає укладення форвардів виключно на біржовому ринку. Тому, автором запропоновано внести відповідні зміни до податкового законодавства для гармонізації законодавства та розширити сферу обігу форварду, вказавши на можливість їх застосування також і на біржах.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Костенко С. О. Правові проблеми реалізації державних інтервенцій в аграрному секторі економіки / С. О. Костенко // Щомісячний науковий журнал «Юридична Україна». – К. : ТОВ «Юрінком Інтер», 2011. – № 1 (97). – С. 71–75.
2. Костенко С. О. Функції правового регулювання застосування державних аграрних інтервенцій / С. О. Костенко // Правова держава. Щорічник наукових праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 22. – С. 489–496.
3. Костенко С. О. Співвідношення аграрного, земельного та екологічного права в контексті державних аграрних інтервенцій / С. О. Костенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія – «Право». – 2011. – Вип. 16. – С. 225–227.
4. Костенко С. О. Актуальність правових проблем у застосуванні державних аграрних інтервенцій / С. О. Костенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Актуальні проблеми юридичної науки – 2010»], (Київ, 26 листопада 2010 р.). – К. : Національна академія управління, 2010. – С. 186–188.

5. Костенко С. О. Прогалини права щодо регулювання діяльності агроторгових домів / С. О. Костенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Дев'яті осінні юридичні читання»], (Хмельницький, 12 листопада 2010 р.). – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління і права, 2010. – С. 147–148.

6. Костенко С. О. Державне управління у сфері застосування аграрних інтервенцій: правові аспекти / С. О. Костенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Конституційні засади державного управління та місцевого самоврядування в Україні»], (Хмельницький, 17 червня 2011 р.). – Хмельницький : Хмельницький ун-т управління і права, 2011. – С. 266–268.

7. Костенко С. О. Проблеми розвитку аграрного права в контексті застосування державою аграрних інтервенцій / С. О. Костенко // Міжнародна науково-практична конференція [«Проблеми розвитку аграрного та земельного права України»], (Київ, 25 травня 2011 р.). – К. : Вид-во Ін-ту держави та права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – С. 109–112.

8. Костенко С. О. Правові особливості форвардної угоди та її доцільність при здійсненні аграрних інтервенцій / С. О. Костенко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів [«Пріоритети інноваційного розвитку агропромислового виробництва України: досвід, можливості, технології»], (Ніжин, 29–30 березня 2012 р.). – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2012. – С. 290–293.

АНОТАЦІЯ

Костенко С. О. Правове регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, Київ, 2012.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню правового регулювання здійснення державних аграрних інтервенцій в Україні. В дисертації проведено аналіз правового регулювання аграрних інтервенцій, як одного з засобів підтримки державою вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника. Визначено поняття, ознаки та зміст державних аграрних інтервенцій. Виявлено особливості формування інтервенційного фонду та здійснення фінансових інтервенцій, а також встановлено співвідношення останніх із способами формування інтервенційного фонду. Проаналізовано господарські договори за допомогою яких здійснюються аграрні інтервенції. Досліджено співвідношення державного резерву та інтервенційного фонду. Розроблено пропозиції з удосконалення законодавства щодо здійснення державою аграрних інтервенцій.

Ключові слова: правове регулювання державних аграрних інтервенцій, державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, товарні інтервенції, фінансові інтервенції, формування інтервенційного фонду, форвард, спот, Аграрний фонд, цінова стабільність, об'єкти державного цінового регулювання.

АННОТАЦИЯ

Костенко С. А. Правовое регулирование осуществления государственных аграрных интервенций в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 – земельное право; аграрное право; экологическое право; природоресурсное право. – Институт государства и права им. В. М. Корецкого Национальной академии наук Украины, Киев, 2012.

Диссертация посвящена комплексному исследованию правового регулирования осуществления государством аграрных интервенций в Украине. На основании анализа нормативно-правовых актов, регулирующих осуществление государством аграрных интервенций, автор сделал вывод о том, что уровень законодательства в этой сфере крайне недостаточный.

С помощью формальной логики доказано, что дефиниция аграрных интервенций, данная в законе не соответствует объему содержания, в связи с чем предложено авторское определение аграрных интервенций, под которыми следует понимать исключительное экономико-правовое воздействие государства в условиях превышения допустимого колебания цен объектов государственного ценового регулирования, цель которого состоит в стабилизации цен и поддержке отечественного сельскохозяйственного товаропроизводителя, а также потребителя путем применения финансовых либо товарных интервенций.

Доказано, что договоры на условиях форварда не целесообразно применять при осуществлении финансовых и товарных интервенций, поскольку их особенность – исполнение договора на протяжении 60–360 дней, не дает возможности государству оперативно воздействовать на рынок с целью стабилизации цен. Поэтому предложено исключить из нормы закона возможность осуществлять аграрные интервенции на условиях форварда.

Обоснована необходимость сужения полномочий Аграрного фонда для избежания нерационального использования и формирования интервенционного фонда. Ведь большинство злоупотреблений касается как раз данной сферы, а не осуществления аграрных интервенций. Поэтому необходимо оставить лишь один обязательный случай осуществления аграрных интервенций: когда цена на соответствующую сельхозпродукцию колеблется в границах 5–20 %. Все другие случаи предложено исключить.

Автором предложено четко разграничить на законодательном уровне понятия «формирование государственного интервенционного фонда» и «осуществление финансовых интервенций», что отличаются между собой целью указанных действий для устранения злоупотреблений, когда под одними действиями реально осуществляются другие. Так, для первого – это наполнение фонда запасами сельхозпродукции, что позволяет в будущем осуществлять товарные интервенции либо использовать эти запасы для нужд государственного резерва, а для второго – стабилизация ценовой ситуации на аграрном рынке.

Автором рассмотрено соотношение «государственного материального резерва» и «интервенционного фонда» и установлено, что законодательное обеспечение данных правоотношений требует усовершенствования с целью

избежания дублирования функций. По-этому диссертантом предложено внести соответственные изменения в нормы законом, а именно, в отношении того, что материальный резерв продовольствия может быть использован в целях обеспечения пропорции между предложением и спросом на внутреннем рынке только в том случае, если осуществление государственных аграрных интервенций не решило указанной проблемы.

Диссертант установил, что отсутствие в законодательстве сроков, на протяжении которых Аграрный фонд, при установлении соответствующей ситуации, должен принять решение и начать осуществление товарных или финансовых интервенций, не способствует реализации такой важной особенности интервенций как оперативность. Поэтому, для эффективной реализации аграрных интервенций необходимо обязательно такие сроки установить, автор считает наиболее оптимальным срок – трое суток.

Обоснована необходимость закрепления правовых гарантий обеспечения своевременности интервенционных правоотношений. Такой гарантией выступает закрепление на законодательном уровне привлечение к ответственности Аграрного фонда, а именно его уполномоченных лиц в форме дисциплинарной и уголовной ответственности за ненадлежащее осуществление государственных интервенций. Также целесообразно возложить такую ответственность на Министерство аграрной политики и продовольствия Украины, что сделало бы невозможным единоличное злоупотребление Аграрным фондом.

Ключевые слова: правовое регулирование государственных аграрных интервенций, государственная поддержка сельскохозяйственных товаропроизводителей, товарные интервенции, финансовые интервенции, формирование интервенционного фонда, форвард, спот, Аграрный фонд, ценовая стабильность, объекты государственного ценового регулирования.

SUMMARY

Kostenko S. O. The legal regulation of applying public agricultural interventions in Ukraine. – On rights of manuscript.

The thesis for a scientific degree of candidate in law in the 12.00.06 specialty – land law; agrarian law; environmental law; the law of naturale resources. V.M. Koretsky Institute of state and law of Ukrainian National Academy of Sciences , Kiev, 2012.

The thesis is a complex research about applying agricultural interventions in Ukraine. The author analyzes the legal regulation of agricultural interventions as one of the instruments supporting the home agricultural producers. The conception, main features and content of state's agricultural interventions are determined. The key features of intervention fund forming and using the financial interventions are shown. The connection between making the financial interventions and the ways of intervention fund forming is established. The author analyzes the commercial contracts which are the basis for appliance of agricultural interventions. The relations between government reserve and intervention fund were investigated. The thesis possesses a number of propositions aimed at the improvement of legislation regulating the agricultural interventions.

Key words: legal regulation of state's agricultural interventions, state's agricultural interventions, state support of agricultural producers, trade interventions, financial interventions, Intervention fund forming, forward, SPOT, Agrarian fund, price stability, the objects of public prices regulation.